

Michal JAREŠ, *Případ Clifton. Monografie jednoho sešitu*, Praha, Nakladatelství Academia 2022, 584 s. ISBN 978-80-200-3354-3.

Zkoumání populární literatury, její historie a vývoje i v kontextu doby, ve které vznikala, se v posledních desetiletích věnuje v Česku podrobně řada badatelů. V této souvislosti je potřeba zmínit například knihu *Literární brak*, ve které se její autor Pavel Janáček zabýval populární literaturou v kontextu jejího popírání, regulace a pokusů o její nahrazení především v první polovině 20. století.¹ Toto téma už řeší také práce zaměřené na dějiny literatury 20. století.² K předním badatelům v oblasti populární literatury, její historie a vývoje se pak řadí také český literární vědec Petr A. Bílek, který se stal mj. v první dekádě tohoto tisíciletí také iniciátorem zkoumání populární literatury v rámci významného literárně bohemistické pracoviště, tedy Ústavu české literatury a komparatistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Pak jsou tu i badatelé, kteří soustředili svou pozornost na jednotlivé žánry populární literatury. Je to například Dagmar Mocná a její studie románů tzv. červené knihovny.³ Není možné opomenout i práce Antonína Kudláče, který je známý například svými výzkumy na poli literární fantastiky nebo Michala Jareše, mj. spoluautora odbornou i laickou veřejností oceňované publikace věnované dějinám české detektivky atd.⁴ Posledně jmenovaný nyní také přišel s rozsáhlou studií tzv. *cliftonek*. A jde skutečně o monumentální monografii.

Případ Clifton s podtitulem *Monografie jednoho sešitu* se věnuje fenoménu prvního českého serializovaného detektiva. Jedná se o případy a příběhy fiktivní postavy jménem Léon Clifton, které poprvé spatřily světlo světa v rámci sešitových románů v edici *Detektivní novelly* v roce 1906. A i díky monumentálním rozměrům a počtu 584 stran je už na první pohled a při prvním prolistování zřejmé, že jde o publikaci důkladně propracovanou, za kterou stojí obrovské množství času, práce a úsilí, už jen v rovině základní, pramenné, tedy sběru materiálu. Michal Jareš v ní totiž mj. zkoumá všechny edice sešitových románů s detektivem Cliftonem vydané od roku 1906 do roku 1926. Těch napočítal autor 6 a dohromady to čítá včetně jedné reedice neuvěřitelných téměř 950 sešitů!

Základem této publikace byla autorovi jeho disertační práce,⁵ kde se zaměřil především na základní sešitovou edici *cliftonek* s názvem *Detektivní novelly*, která vycházela v letech

1 Pavel JANÁČEK, *Literární brak. Operace vyloučení, operace nahrazení 1938–1951*, Brno 2004.

2 Např. Pavel JANOUŠEK a kol., *Dějiny české literatury 1945–1948. III. díl*, Praha 2008.

3 Dagmar MOCNÁ, *Červená knihovna. Studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*, Praha 1996.

4 Michal JAREŠ – Pavel MANDYS, *Dějiny české detektivky*, Praha 2019.

5 Michal JAREŠ, *Cliftonovo století*. Disertační práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z URL: <<https://theses.cz/id/rf70av/>>, [cit. 27. srpna 2023].

1906 až 1911 v nakladatelství Rudolf Storch. V ní celkem vyšlo 275 pokračování příběhů fiktivního detektiva Cliftona, který dal brzy jméno tomuto typu české populární detektivní literatury, jako tzv. *cliftonky* – a to přesto, že žádná z edicí toto označení nenesla. Tyto krátké povídky o cca 30 stranách označované jejich vydavateli jako *novelly*, obsahují řadu bizarních „kriminálních“ případů, jež jsou často vyřešené pomocí náhody, bez kriminalistických metod. Přesto byly nakonec tak populární, že například pronikly i do řady pojednání o jazyku, obecného povědomí i literatury, napříč dobovým rozvrstvením, tedy i přes tvorbu ineditní a exilovou. Ostatně právě oblibou tohoto typu literatury, včetně svého osobního setkání s prvním příběhem detektiva Cliftonem a okamžitým zaujetím tímto fenoménem autor rozsáhlou publikaci začíná. V úvodu pak také naznačuje svou komplikovanou téměř celoživotní cestu za jednotlivými už desítky let těžko sehnatelnými sešitky.

Kniha je rozdělena do tří částí. V první, kterou autor nazval *O tom (1906–1918)*, představuje především sešitovou řadu *Detektivní novelly*, první emisi příběhů soukromého detektiva Cliftona, která vycházela v letech 1906–1911 v pražském nakladatelství Rudolfa Storch a následně reedici s názvem *Nové detektivní novelly*. V jejím úvodu se autor věnuje obecně fenoménu *cliftonky* a vysvětlení tohoto pojmu a jeho vzniku. Dále nastiňuje množství edicí a sešitových řad *cliftonek*, které si držely oblibu mezi českými čtenáři celých 20 let. Věnuje se také konkurenčním sešitovým řadám a vůbec historii a vzniku žánru populární literatury, především sešitových románů a takzvané kolportážní literatury sahající v českých zemích až do poloviny 19. století. Autorův výklad vzniku tohoto žánru především v českých zemích, následně také jeho evropského a dobového kontextu je ještě podrobnější a hlubší než například ten v jedné z našich prvních rozsáhlých prací věnované historii populární literatury, která o ní hovoří bez primárně negativních konotací, od Pavla Janáčka.⁶ Nicméně je zde nutné přiznat, že ta je zaměřená především, jak už název napovídá, na období od roku 1938 do roku 1951. Dále se Michal Jareš v první části věnuje, díky, jak sám píše, podrobným znalostem všech dostupných sešitů *Detektivních novell*, například také detektivově fikčnímu světu, nastiňuje své dosavadní bádání v oblasti autorství jednotlivých příběhů (všechny jsou anonymní, mají to být pouze zápisky onoho fiktivního detektiva), ve kterém je také novátorský. Nechybí ani dobové společenské a posléze institucionální odmítání sešitových edic a jednotlivých zásahů a tlaků, které ale v první polovině 20 let, tedy v době vydávání *cliftonek*, popularitu sešitových edic až na výjimky nepoznamenaly.

Druhá část *Případu Clifton* se jmenuje *Po tom (1918–2006)* se snaží vyjasnit dosavadní zmatek kolem reedic *Detektivních novell*. Začíná popisem doby a tiskových a nakladatelských zákonů po vzniku Československa, což přineslo například pro menší nakladatele a nečleny Svazu českých knihkupců a nakladatelů nutnost hledat nové cesty, jak vydávat populární

6 Srov. Pavel JANÁČEK, *Literární brak. Operace vyloučení, operace nahrazení 1938–1951*, Brno 2004.

literaturu a v atmosféře těchto změn oslovit potenciální čtenáře. Nicméně, jak se brzy ukázalo, přesto nebo možná i proto, že po roce 1915 v souvislosti s válečnými událostmi tento typ čtiva na trhu víceméně absentoval, usilovali po skončení 1. světové války někteří nakladatelé právě tento volný prostor zaplnit. A nově vznikající řady často, jak tvrdí autor, těžily právě z obliby *Detektivních novell*. Autor tyto snahy také podrobně popisuje. A nejen to, příklon ke cliftonkám podle něj prokázala také tzv. *vyšší kultura*, například česká avantgarda, včetně Voskovce a Wericha. Jednou z kapitol tohoto oddílu je také ta s názvem *Cliftonky a film*, kde se věnuje tomu, jak se fenomén *Clifton* propsal do české kinematografie. V druhé části knihy také nezapomíná na recepci sešitových románů dobovou společností, tedy také jako na literaturu škodlivou a nebezpečnou a institucionální snahu vyloučit ji, a to především z dosahu mládeže. Bylo to například v červenci roku 1933, kdy vešel v platnost zákon č. 126, upravující dosud platné tiskové zákony, kde se jedna z jeho částí týkala také kolportáže a tiskopisů ohrožujících mládež. Zákonem bylo zakázáno prodávat sešitová díla, která by mravně ohrožovala mládež, lidem mladším 18 let. A v závěru této části pak autor také popisuje pokusy novodobých autorů po uvolnění poměrů v Československu po listopadu 1989 o návrat ke *cliftonkám* a snahu o jejich restart s novými autory, například Jaroslavem Velinským atd.

Podstatná část publikace ale patří její třetí části. Tu považuje sám autor za velmi důležitou. Obsahuje totiž maximalistickou verzi *Komentované bibliografie*, která v souvislosti s českým zkoumáním populární kultury nemá v takovémto rozsahu obdoby. Věnuje se v ní podrobně všem jednotlivým sešitům, jejich obsahu, prostředí a postavám (obojí nachází čtenář také v samostatných soupisech v závěru knihy) a nechybí ani rozsáhlý poznámkový aparát, včetně seznamu nejen odborných ale i beletristických prací věnovaných Cliftonovi (i mimo celek *Detektivních novell*). To vše pak vytváří například velký prostor pro budoucí badatele, o tomto potenciálu autor ve svém díle také píše. Nejen kvůli této rozsáhlé bibliografii, ale vůbec komplexnosti v přístupu k tématu je v oblasti zkoumání literatury na pozadí českých dějin 20. století kniha *Případ Clifton* jedinečná. A to i proto, že se Michalu Jarešovi díky této monografii podařilo dokázat až nečekaný vliv tohoto fenoménu na českou kulturu, kterou svým způsobem může do jisté míry ovlivňovat dodnes.

Mgr. Šárka Rusnáková

Ústav historických věd, Fakulta filozofická

Univerzita Pardubice

Sarka.rusnakova@student.upce.cz